

УДК 727:008:7]-043.96-042.3:719(477)

ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РЕГЕНЕРАЦІЮ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ОСЕРЕДКІВ УКРАЇНИ

БОЖКО Тетяна, МОРОЗ Анатолій

Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

В роботі проведено аналіз чинників, що впливають на регенерацію культурно-мистецьких осередків України. Охарактеризовано економічні аспекти, такі як державне та приватне фінансування, грантові програми, меценатство. Соціальні фактори включають роль місцевих громад, волонтерських рухів, а також освітніх та культурних ініціатив, що сприяють збереженню та оновленню мистецьких просторів. Важливими є й архітектурно-урбаністичні аспекти, зокрема інтеграція історичних пам'яток у сучасне міське середовище, збереження культурної ідентичності та адаптація інфраструктури до сучасних вимог. Розглянуто вплив технологічних інновацій, зокрема цифровізації мистецьких проєктів, використання віртуальної та доповненої реальності у збереженні культурної спадщини. Враховано екологічні аспекти, визначено роль державної політики у створенні сприятливого середовища для відновлення культурного простору.

Ключові слова: регенерація, культурно-мистецькі осередки, урбаністика, архітектура, культурна спадщина.

ВСТУП

Регенерація культурно-мистецьких осередків є важливим процесом для відродження культурної ідентичності та соціальної інтеграції суспільства. Культурно-мистецькі осередки відіграють важливу роль у формуванні ідентичності місцевих громад, сприяють розвитку креативних індустрій та забезпечують стійкість культурного середовища. В Україні цей процес набуває особливого значення через потребу у відновленні та переосмисленні мистецьких просторів, що зазнали змін внаслідок історичних, політичних та економічних чинників. Сучасний стан багатьох з них характеризується частковою або повною деградацією інфраструктури, зниженням рівня зацікавленості громадян у культурних ініціативах, а також недостатнім рівнем державної підтримки. Разом з цим, у великих містах та регіонах України зростає активність ініціативних груп, які прагнуть повернути ці простори до життя шляхом інтеграції та сучасних підходів до культурного менеджменту, урбаністичних рішень та використання інструментів візуальних комунікацій.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою цієї статті є встановлення і аналіз всієї сукупності чинників, що впливають на регенерацію культурно-мистецьких осередків України, а також визначення перспективних підходів до їхнього відновлення. Дослідження

базується на міждисциплінарному підході, що поєднує культурологію, соціологію, урбаністику та економіку, що дозволяє комплексно оцінити процеси відновлення мистецьких просторів. Результати дослідження можуть бути використані у сфері культурного менеджменту, міського планування, а також у розробці стратегій розвитку культурної політики України.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Одними з ключових чинників, що, на думку автора, найбільш активно впливають на стан культурно-мистецьких осередків України є суспільно-політичні чинники, що зумовлюють наявність і можливість проведення будь-яких форм взаємодії державних програм та громадських ініціатив з регенерації культурних осередків.

Наступними за впливовістю маємо виділити економічні чинники. Фінансова підтримка є ключовим аспектом відновлення культурних центрів. Основні джерела фінансування включають:

- Державне фінансування та гранти. Український культурний фонд та Державний фонд регіонального розвитку забезпечують фінансову підтримку культурних ініціатив. Наприклад, у 2022 році УКФ запустив програму «Мистецтво перемоги», описану в дослідженні Єфременкової Н.А. [1], яка сприяє відновленню культурних просторів, що постраждали від війни. Також державні субвенції, зокрема такі, що затверджені розпорядженням Кабінету Міністрів [2] допомагають модернізувати театри, музеї та бібліотеки, зокрема фінансування отримали Національний художній музей України та Львівський театр імені Лесі Українки.

- Меценатство та корпоративна соціальна відповідальність. Благодійні фонди та бізнеси активно підтримують культурні проекти. Наприклад, фонд «Revival Ukraine» фінансує реставрацію архітектурних пам'яток, а компанія «Фармак» реалізує освітні мистецькі ініціативи. Українські та міжнародні меценати допомагають створювати нові художні простори, як-от арт-хаб «Мистецький арсенал» [3].

- Туризм і культурна економіка. Відродження історичних та мистецьких об'єктів сприяє зростанню туристичного потоку, що генерує прибутки для місцевих громад. Наприклад, проєкт з ревіталізації Подільського району в Києві передбачає розвиток арт-просторів і креативних індустрій, що позитивно впливає на економіку міста.

Не менш вагомими за впливовістю є соціальні чинники, що відіграють вагомую роль у процесі відновлення культурно-мистецьких осередків, оскільки вони безпосередньо пов'язані з активністю громад, освітніми ініціативами, волонтерськими рухами та рівнем суспільної свідомості щодо збереження культурної спадщини. Основні соціальні аспекти цього процесу включають громадську участь, роль волонтерства, освітні програми та вплив внутрішньої міграції.

Пріоритетність громадської участі та ініціативи локальних спільнот обумовлена тим, що саме місцеві громади є рушійною силою регенерації культурного середовища. Наприклад, у Львові діє ініціатива «ReHerit», яка спрямована на інтеграцію історичної спадщини у сучасний міський простір шляхом залучення громадян до ухвалення рішень щодо реконструкції

пам'яток. Проект активно співпрацює з міською владою та культурними організаціями, що сприяє формуванню сталої моделі взаємодії громади та влади у сфері культурного розвитку [4]. Не менш важливою є роль волонтерства та неурядових організацій, що відіграють важливу роль у відновленні культурних просторів, особливо у регіонах, що постраждали від воєнних дій. Наприклад, ініціатива «Save Ukrainian Culture» займається відновленням зруйнованих музеїв та бібліотек, зокрема реставрацією будівель Харківської обласної філармонії та Чернігівської художньої галереї. Завдяки залученню волонтерів та міжнародної підтримки вдається зберегти культурні цінності [5].

У складі соціальних чинників маємо також виділити освітні програми та культурну просвіту, що також тісно пов'язані з відновленням культурно-мистецьких осередків. Зокрема, Український католицький університет у Львові реалізує програму «Культурологія та управління мистецтвом», яка готує фахівців у сфері культурної спадщини та менеджменту мистецьких проєктів [6]. Ще одним аспектом соціокультурних чинників є вплив внутрішньої міграції на культурну інфраструктуру. Масові переміщення населення внаслідок війни вплинули на розвиток культурних осередків у приймаючих громадах.

Наступними чинниками є архітектурно-урбаністичні чинники, що визначають організацію міського простору і його функціонування. Вони включають правильне планування територій, розподіл житлових, комерційних та громадських зон, а також розробку ефективної інфраструктури для транспорту та комунікацій. Важливим є також архітектурний стиль, який формує візуальний вигляд міста, поєднуючи сучасні та історичні елементи в єдину концепцію.

Аналізуючи чинники, що сприяють відновленню культурно-мистецьких осередків, маємо звернути увагу також на технологічні чинники, що формуються і реалізуються через використання сучасних технологій. Вони охоплюють інновації, впровадження нових технічних рішень і розвитку техніки, що змінюють способи виробництва, комунікації, транспорту та управління.

Державна політика та міжнародна співпраця відіграють ключову роль у вирішенні глобальних екологічних проблем та забезпеченні сталого розвитку. Державна політика визначає національні стратегії та ініціативи для охорони навколишнього середовища, забезпечення енергетичної безпеки та покращення якості життя населення. На національному рівні державні органи розробляють законодавство, яке регулює захист культурної спадщини держави та забезпечення сталого розвитку. Це включає такі ініціативи, як екологічне планування, стандарти для зменшення викидів парникових газів, захист природних територій і впровадження енергозберігаючих технологій [4].

ВИСНОВКИ

Аналіз ключових факторів регенерації культурно-мистецьких осередків України дозволяє визначити комплексний підхід до їх відновлення, що інтегрує суспільно-політичні, культурологічні, соціологічні, урбаністичні та економічні аспекти. Такий підхід забезпечує не лише оцінку поточного стану мистецьких просторів, а й розробку стратегій їх сталого розвитку. Врахування соціальних, культурних, економічних та екологічних детермінантів є визначальним для

ефективної регенерації, оскільки ці фактори взаємопов'язані та безпосередньо впливають на результативність відновлювальних процесів. Перспективні моделі ревіталізації повинні включати механізми збереження культурної спадщини, розвиток інфраструктури та адаптацію просторів до сучасних вимог, зокрема цифровізації й інтеграції інноваційних технологій. Сталий розвиток культурних осередків неможливий без урахування інтересів місцевих громад, що потребує збалансованого підходу до управління культурними ресурсами та просторового планування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єфременкова Н. А. Дизайн як інструмент реалізації культурних цінностей суспільства. *Актуальні проблеми сучасного дизайну*. 2022. Вип. 1. С. 20–23.
2. Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал». URL: <https://artarsenal.in.ua/>
3. ReHERIT — Портал культурної спадщини Умані та Львова. URL: <https://reherit.org.ua/>
4. Міністерство культури та інформаційної політики України. Благодійна ініціатива «Save Ukrainian Culture» для захисту світової культурної спадщини від російських заробників. URL: <https://arts.gov.ua/blagodijnna-incipiatyva-save-ukrainian-culture-dlya-zahystu-svitovoyi-kulturnoyi-spadshhyny-vid-rosijskyh-zagarnykyv/>.
5. Український католицький університет. Освітня програма «Artes Liberales: Культурологія». URL: <https://culture.ucu.edu.ua/>.

BOZHKO T., MOROZ A.

FACTORS AFFECTING THE REGENERATION OF CULTURAL AND ARTISTIC CENTERS IN UKRAINE

The paper analyzes the factors influencing the regeneration of cultural and artistic centers in Ukraine. Economic aspects, such as state and private funding, grant programs, and patronage, are characterized. Social factors include the role of local communities, volunteer movements, and educational and cultural initiatives that contribute to the preservation and renewal of artistic spaces. Architectural and urban aspects are also important, in particular, the integration of historical monuments into the modern urban environment, the preservation of cultural identity, and the adaptation of infrastructure to modern requirements. The impact of technological innovations, in particular, the digitalization of artistic projects, the use of virtual and augmented reality in the preservation of cultural heritage, is considered. Environmental aspects are taken into account, and the role of state policy in creating a favorable environment for the restoration of cultural space is determined.

Key words: regeneration, cultural and artistic centers, urban planning, architecture, cultural heritage.